

Árpád-kori helynévtörténeti források feldolgozása a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékén

A honfoglalás utáni évszázadokból a latin nyelvű oklevelek és más szörványemlékek adják a magyar nyelv történetének leggazdagabb forrásanyagát. Ezek elsősorban személy- és helyneveket tartalmaznak: csupán az Árpád-kort figyelembe véve is vélhetően százezres nagyságrendben. E hatalmas forrásbázis nyelvészeti feldolgozására vállalkozott a debreceni névkutató csoport Hoffmann István egyetemi tanár vezetésével. Céljuk, hogy az 1350 előtt született magyarországi források teljes helynévkincsét feltárják, közlétegyék és feldolgozzák. A kutatómunkát úgy tervezték meg, hogy az minél több irányú közelítési lehetőséget biztosítson az anyag sokoldalú tudományos hasznosítására.

A források helynévi adatait adatbázisban rögzítik, amely a további feldolgozások alapját adja. Az adatbázis rögzít minden fontos filológiai ismeretet, emellett azonban különböző elemzési szempontok is helyet kaptak benne.

A feldolgozó munka fontos fázisa a szótárak szerkesztése és kiadása. Önálló sorozat adja közre vármegyénként elrendezve a nem településnévi helyneveket:

HOFFMANN ISTVÁN–RÁCZ ANITA–TÓTH VALÉRIA: *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból.*

1. *Abaúj–Csongrád vármegye.* Debrecen, 1997. 155 lap + 33 térképmelléklet.
2. *Doboka–Győr vármegye.* Debrecen, 1999. 123 lap + 16 térképmelléklet.
3. *Heves–Küküllő vármegye.* (Megjelenés előtt.)

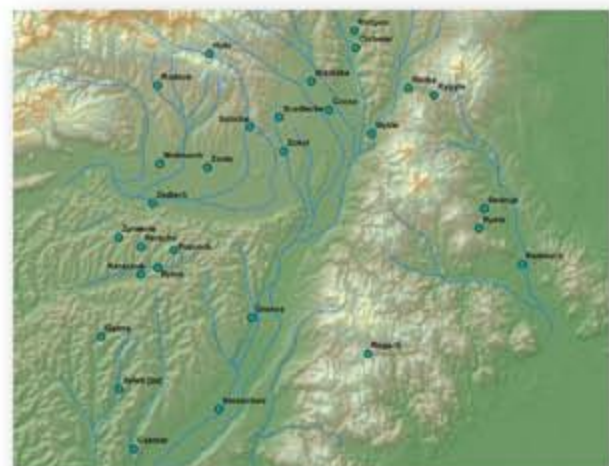
A szótársorozat központi része a teljes 1350 előttről ismert magyarországi helynévanyagot tartalmazza a tervek szerint öt kötetben:

HOFFMANN ISTVÁN szerk.: *Korai magyar helynévszótár. 1000–1350.*

1. *Abaúj–Csongrád vármegye.* Debrecen, 2005. 449 lap.
2. *Győr–Keve vármegye.* (Megjelenés előtt.)

Az adatbázis térinformatikai kezelésére is lehetőség van, ennek révén Árpád-kori Névterképek állíthatók elő.

Idegen eredetű településnevek az Árpád-kori Abaúj vármegyében

A helynévanyag a nyelvészeti feldolgozottság magasabb szintjén jelenik meg a vármegyénként kiadott történeti-etimológiai szótárakban és történeti helynév-monográfiákban.

- BENEYI ÁGNES–PETHŐ GERGELY: *Az Árpád-kori Győr vármegye településneveinek nyelvészeti elemzése.* Debrecen, 1988. 128 lap + 6 térképmelléklet.
- TÓTH VALÉRIA: *Az Árpád-kori Abaúj és Bars vármegye helyneveinek történeti-etimológiai szótára.* Debrecen, 2001. 304 lap.
- PÓCZOS RITA: *Az Árpád-kori Borsod és Bodrog vármegye településneveinek nyelvészeti elemzése.* Debrecen, 2001. 196 lap.
- TÓTH VALÉRIA: *Névrendszertani vizsgálatok a korai ómagyar korban.* Debrecen, 2001. 245 lap.
- RÁCZ ANITA: *A régi Bihar vármegye településneveinek nyelvészeti vizsgálata.* Debrecen, 2005. 235 lap.
- RÁCZ ANITA: *A régi Bihar vármegye településneveinek történeti-etimológiai szótára.* Debrecen, 2007. 372 lap.
- TÓTH VALÉRIA: *Településnevek változástipológiája.* Debrecen, 2008. 285 lap.
- HOFFMANN ISTVÁN: *A Tihanyi alapítólevél mint helynévtörténeti forrás.* (Megjelenés előtt.)